

Skrbništvo i noćenje male djece: Velika pitanja, malo podataka

Autorica: Linda Nielsen, Ed.D. Wake Forest Sveučilište, Winston Salem, Sjeverna Karolina

---

Jedno od najspornijih i najkompleksnijih pitanja povezanih sa skrbništvom i planovima roditeljstva je zajednička skrb tijekom noći za malu i predškolsku djecu. Na žalost, zagovornici bilo koje strane u debati nekad se mogu previše oslanjati na jednu ili dvije studije koje su dobile najviše pozornosti. Drugi se mogu oslanjati na takozvane „preglede“ istraživanja koja zapravo predstavljaju samo šačicu dostupnih istraživanja.

Linda Fehlberg s Pravnog fakulteta Sveučilišta Oxford tvrdi da se fokusira na međunarodna istraživanja o podijeljenom rezidencijalnom skrbništvu. Ipak, članak navodi samo četiri od više od 20 trenutačno dostupnih studija o ovoj temi. Isto tako, još jedna profesorica s Britanskog pravnog fakulteta, Liz Trinder, u svom „osvrtnu na novija istraživanja“ navodi samo pet studija koje uspoređuju obitelji s podijeljenom s obiteljima sa samostalnom skrbi.

S obzirom na to kako je lako krivo tumačiti i krivo shvatiti istraživanja o podijeljenoj roditeljskoj skrbi, stručnjaci i kreatori politika moraju voditi računa da se ne oslanjaju samo na jednu ili dvije studije – i, još važnije, da shvate kako je još uvijek premalo istraživanja na temelju kojih bi se mogle donositi politike o noćenju male i predškolske djece. I doista, urednici najnovije knjige o istraživanjima koja su proveli vrlo cijenjeni međunarodni

stručnjaci eksplicitno navode: „Podijeljeno noćenje za malu i predškolsku djecu je područje istraživanja koje je *tek u nastajanju* i općeniti se zaključci temeljeni na istraživanjima *još ne mogu ponuditi* te preostaje iznimno važna rasprava.“

Rastući i znatan broj istraživanja otkriva pozitivne koristi povezane s podijeljenom roditeljskom skrbi gdje djeca žive od 35-50 posto vremena sa svakim od roditelja nakon razvoda. Postoji 26 studija koje pokrivaju ovu temu i detalji i zaključci tih studija su dostupni.^{1 2 3 4 5 6}

Sve su te studije objavljene u časopisima gdje ih kritiziraju drugi stručnjaci iz istog područja i sve su analizirale podatke kvantitativno i statistički. Ovih 26 studija uspoređuju djecu koja su živjela samo s jednim roditeljem („samostalno skrbništvo“) i boravila tijekom različitih količina vremena s roditeljem kod kojeg ne žive (gotovo uvijek je to otac) s onom djecom koja žive u obiteljima s podijeljenom roditeljskom skrbi („zajedničkom rezidencijalnom skrbništvu“).

Sve zajedno, studije su uključile otprilike 6 tisuća djece u obiteljima sa zajedničkom roditeljskom skrbi. Općenito, djeca iz obitelji s podijeljenom roditeljskom skrbi imala su povoljnije ishode u područjima: akademskog i

kognitivnog razvoja, emocionalnog i psihološkog zdravlja, bolesti uzrokovanih stresom, socijalnog ponašanja, i konzumacije alkohola, droga te delikventnog i agresivnog ponašanja. Što je još uvjerljivije, djeca iz obitelji s podijeljenom roditeljskom skrbi imala su komunikativniji, trajniji i smisleniji odnos sa svojim očevima od ostale djece razvedenih roditelja. Iako nekoliko studija nisu našle statistički bitne razlike između dvije grupe djece u odnosu na neke mjerene varijable (npr., školski uspjeh), nijedna studija nije našla statistički negativnije ishode u većini mjera kod djece u zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

Također je bitno primijetiti da je uspostavljena jasna linearna veza između noćenja kod očeva i odnosa otac-dijete dvije do tri godine kasnije. U ovoj nedavnoj longitudinalnoj studiji, *neovisno o razini sukoba između roditelja*, količina vremena koje je dijete sedmog razreda noćilo kod oca u visokoj je korelaciji s kvalitetom njihova odnosa tri godine kasnije. Ukratko, *količina* noćenja kod oca bila je važna.

Nekoliko je drugih vrijednih i iznenađujućih nalaza proizašlo iz tih 26 studija o zajedničkom rezidencijalnom skrbništvu. Oni uključuju sljedeće:

1. Većina obitelji sa zajedničkom roditeljskom

- skrbi ne vraća se unatrag, što znači da se većina djece ne vrati živjeti samo s majkama.
2. U usporedbi s roditeljima koji ne dijele skrbništvo, oni koji uspiju u zajedničkom skrbništvu nisu neminovno puno kooperativniji ili bez szkoba – s iznimkom da nemaju povijest nasilja ili fizičkog zlostavljanja u svojem odnosu.
  3. Značajan broj tih roditelja nije u početku želio zajedničko rezidencijalno skrbništvo. Mnogi od njihovih dogovora ispregovarani su s medijatorima ili odvjetnicima.
  4. Čak i kad verbalni sukob traje, te visoko konfliktne obitelji mogu uspjeti i njihova djeca i dalje imaju korist od podijeljenog roditeljstva. Drugim riječima, dobrobiti života s oba roditelja općenito pobijaju negativne utjecaje roditeljskih trajnih ili velikih sukoba. Već se dugo zna u istraživanjima društvenih znanosti da su djeca sklona biti više uznemirena, napetija i depresivnija kad ih roditelji vuku u središte nikad završenih, neriješenih sukoba – u cjelovitim, jednako kao i u razvedenim obiteljima. Međutim, čini se da zajedničko rezidencijalno skrbništvo, za razliku od samostalnog skrbništva, često neutralizira te negative ishode u djece.
  5. Iako mnoga djeca koja žive u dva doma kažu da može biti naporno, velika

većina osjeća da su dobrobiti vrijedne napora – prvenstveno dobrobiti održavanja smislenog i trajnog odnosa s oba roditelja. Općenito, prednosti povezane sa zajedničkom roditeljskom skrbi najčešće prevagnu nad negativnim utjecajem roditeljskih sukoba i neudobnosti življenja u dva doma.

Ove nam studije, međutim, ne govore koliko je djece počelo živjeti s oba roditelja kad su bila mala ili predškolska djeca. I, nažalost, još uvijek su samo tri studije koje su izravno usporedile malu i predškolsku djecu u obiteljima sa zajedničkim i samostalnim skrbništvom – od kojih dvije pate od metodoloških problema koji ograničavaju njihovu korisnost u donošenju preporuka ili uspostavljanju zakona o skrbništvu za opću populaciju roditelja u postupku razvoda.

Prva i najstarija studija koju su proveli Solomon i George sad je stara gotovo 15 godina.⁷ U ovoj se studiji uspoređuje 40-ero male djece u dobi od jedne do dvije godine koja su bilo koliko puta noćila kod očeva s 49-ero male djece koja nikad nisu noćila kod oca. Istraživači su otkrili da su djeca koja su noćila kod oca imala više rezultate na laboratorijskim zadacima osmišljenim da procijene koliko su sigurno djeca privržena svojim majkama. Međutimsu razlike bile premale da bi bile statistički značajne. Ono što je još važnije, djeca koja su imala rezultat slabije privrženosti, imala su majke koje nisu odgovarale na njihove potrebe,

neovisno o tome jesu li djeca noćila kod očeva. Još je više komplicirala rezultate činjenica da su sva mala djeca imala povišene vrijednosti u mjerenju nesigurne privrženosti majkama, od kojih su mnoge su tražile pomoć zbog psihičkih problema.

Brojna druga ograničenja također ove rezultate čine neprimjerenima za uopćavanje. Prvo, mnoga od male djece koja su noćila kod očeva, nikad nisu živjela s očevima prije nego što su se roditelji razdvojili; a kod ostale su znali proći tjedni bez viđanja oca prije noćenja u njegovu domu. Doista, mala djeca koja nisu nikad noćila kod oca, više su vremena s njim provodila svaki tjedan nego ona koja jesu. Drugo, roditelji djece koja su noćila, imali su neprijateljskiji, nasilniji i nesuradljiviji odnos nego roditelji djece koja nisu noćila. Komentirajući kako je njihova studija često krivo korištena u debati oko noćenja, autori su napisali: „Tumačenje naših nalaza očito je problematično... Naša je studija korištena na različite načine, uključujući i neke koje *podaci ne podržavaju*.“⁸ Drugim riječima, ova studija ne bi trebala biti korištena kao dokaz da noćenje kod oca nije u najboljem interesu djece.

Drugu i metodološki valjaniju studiju vodila je znanstvenica sa Sveučilišta Yale, Marsha Kline Pruett. Studija je obuhvatila 132 djece u dobi od dvije do šest godina.⁹ Podaci su prikupljeni od oba roditelja, a ne samo od majke, kao što je bio slučaj u studiji drugih dvoje istraživača. U odnosu na probleme sa spavanjem,

depresijom, napetošću, agresijom ili društvenom povučenošću, djeca mlađa od tri godine koja su noćila kod očeva, bila su slična onoj koja nisu. S druge strane, dvogodišnjaci koji su noćili bili su razdražljiviji, a dvo- i trogodišnjaci manje ustrajni u zadacima. Međutim, djeca između četiri i šest godina, koja su noćila kod očeva, pokazivala su manje problema nego ostala. Djeca koja su noćila kod očeva, a koja su pokazala najlošije rezultate, bila su ona s nedosljednim rasporedima i većim brojem osoba koje su o njima skrebile. Zanimljivo je da su djevojčice koje su noćile kod očeva općenito pokazale bolje rezultate od dječaka – nalaz koji su istraživači pripisali činjenici da su djevojčice socijalno i verbalno zrelije od dječaka svoje dobi. Općenito, noćenje kod oca nije povezano s ozbiljnim, tekućim problemima i očito ima prednosti za djecu u dobi od četiri do šest godina.

Za razliku od ova prva dva istraživanja, treće nije bilo objavljeno u časopisima gdje su ga mogli razmatrati drugi stručnjaci iz tog područja rada. To je izvješće naručila australska vlada.¹⁰ Ograničenja te studije detaljno su pobrojana drugdje.^{11 12 13 14} Ali s obzirom da je privukla znatnu pažnju u debati o reformi skrbništva i noćenju male djece¹⁵, bitno je istaknuti nekoliko njenih nedostataka. Prvo, većina tih roditelja nikad nisu bili međusobno vjenčani i gotovo 30 posto ih nikad nije živjelo zajedno – što znači da mnoga od te djece nisu imala čvrste veze s očevima prije nego što su se roditelji razdvojili.

Štoviše, uzorak djece mlađe od dvije godine bio je izrazito mali. Podaci različitih mjerenja prikupljeni su od samo *14 do 18 djece* koja su u samostalnom skrbništvu i samo *43 do 59 djece* u zajedničkom skrbništvu. Još problematičnije je to da je termin „zajednička skrb“ toliko široko definiran (djeca koja provode 4 do 15 noći mjesečno kod roditelja s kojim ne žive) da se ne mogu donijeti zaključci o djeci koja dosljedno često provode noć kod oba roditelja. Na kraju, za većinu mjerenja zdravlja i emocionalne dobrobiti, nije bilo statistički značajnih razlika između te dvije skupine djece. Iako je 43 male djece koja su u zajedničkoj skrbi, prema riječima majki, bilo "razdražljivije" od 14-ero male djece iz samostalne skrbi, razlika nije bila statistički značajna. U stvari, 43 male djece koja su bila u zajedničkoj skrbi imalo je potpuno jednaku ocjenu prema mjerama razdražljivosti kao i djeca iz cjelovitih obitelji. Za 59-ero djece u zajedničkoj skrbi bilo je nešto "vjerojatnije" da će kontrolirati gdje je majka nego 18-ero male djece iz samostalne skrbi (mjerenje koje, prema teoretičarima privrženosti, pokazuje nesigurnu privrženost majkama). Ali ponovno, ovaj nalaz ima malu praktičnu važnost s obzirom na to da su djeca u zajedničkoj skrbi imala praktički jednake rezultate kontrole majke pogledom, kao i djeca iz cjelovitih obitelji. (*Vidi McIntosh, i sur., dodatak 1, str. 166*).

Dvije godine kasnije, istraživači su prikupili podatke od još jedne vrlo male skupine djece u podijeljenom

skrbništvu (17 do 25 djece) i 103 do 200 djece u samostalnom skrbništvu. Zajedničko je skrbništvo sada bilo definirano kao 35-50 posto noćenja kod svakog od roditelja. Ponovno su razlike među dvjema skupinama bile vrlo male. Srednje vrijednosti skupine na skali „problema s ponašanjem“ djece u podijeljenom skrbništvu bile su 32,81, a djece u samostalnom skrbništvu 31,20. Srednje vrijednosti na skali „emocionalnog funkcioniranja“ bile su 69,5 kod djece u zajedničkom skrbništvu, u usporedbi sa 72,2. kod djece u samostalnom skrbništvu. Fizičko zdravlje i ostala mjerenja dobrobiti također su bila gotovo podjednaka (*vidi isto, dodatak 2, stranica 167*). Dvije godine kasnije, istraživači su ponovno prikupili podatke za djecu staru između 4 i 5 godina. Ponovno je skupina djece u zajedničkom skrbništvu bila mala (samo 51 do 70 djece), u odnosu na skupinu djece u samostalnom skrbništvu (395 do 6224 djece). Među skupinama nije bilo statistički bitnih razlika. Istraživači su svoje rezultate tumačili obrazloženjem da su djeca dobi 4 do 5 godina sposobnija bolje se nositi s podijeljenim skrbništvom nego mlađa djeca. Uzimajući u obzir male statističke razlike u rezultatima, male veličine uzoraka, upitnu valjanost i pouzdanost oslanjanja samo na izjave majki, i velik broj roditelja koji nikad nisu bili vjenčani, zanimljivo je da je ovo jedno izvješće dobilo znatnu količinu pozornosti na temu noćenja male djece.

Ove tri postojeće studije o noćenju ne pružaju dovoljno podataka da bi nas vodile u donošenju javne politike o skrbništvu ili u stvaranju planova roditeljstva za malu djecu. Zato je razumljivo da rasprava o noćenju uključuje brojna istraživanja (i teorije) o utjecaju svakog od roditelja na dijete tijekom prvih godina života i predškolske dobi – istraživanja koja obuhvaćaju *puno više od* privrženosti u ranom djetinjstvu. Postoje brojna istraživanja, na primjer, koja pokazuju snagu i važnost privrženosti beba i djece jasličke dobi njihovim očevima.^{16 17} Ova istraživanja svjedoče o činjenici da je djetetova privrženost roditelju samo jedan od mnogih aspekata djetetove dobrobiti i budućeg razvoja – i da tradicionalne teorije o privrženosti mogu biti osporavane kad se radi o njihovoj pouzdanosti i opravdanosti. Drugačije rečeno, u odnosu na odluke o skrbništvu i planove roditeljstva, na pitanja privrženosti trebalo bi se gledati kao na "dodatni, a ne kao na odlučujući čimbenik"¹⁸

Ponovno, ono što je bitno u ogromnom području istraživanja o razvoju djece i tekućim raspravama, jednostavno je sljedeće: *Među stručnjacima nema konsenzusa niti postoji sinteza novijih istraživanja u vezi s noćenjem beba i male djece razdvojenih roditelja.* Rečeno otvorenije, ne možemo opravdati zasnivanje planova roditeljstva samo na pretpostavci da mala djeca imaju primarnu privrženost samo jednom roditelju i da će noćenje kod drugog roditelja ugroziti

djetetovu sigurnost ili dobrobit.

Pri razmatranju podataka, trebali bismo imati na umu ono na što nas je prije puno godina upozorio Dr. Richard Gelles: *dokaze na temelju citata*¹⁹. Opisujući kako je istraživanje o nasilju u obitelji pogrešno protumačeno i manipulirano od određenih skupina zagovornika, Gelles je skovao termin „wozzle effect“ odnosno dokaz na temelju citata. Referirao se na situacije kada se raspavljalo ili citiralo samo jednu ili dvije studije dovoljno puta da bi se uzimale u obzir kao „istinite“ od strane ljudi koji te radove nikad nisu ni pročitali. Bilo da je potpuno netočna ili djelomice točna, jedna studija (the wozzle) biva podignuta na stupanj „znanstvenog dokaza“ koji promovira određeni plan ili podupire naša osobna mišljenja. Dok brojna istraživanja o noćenju male djece u podijeljenoj roditeljskoj skrbi ne postanu dostupna, djeci radimo najveću uslugu na način da budemo svjesni dokaza na temelju citata.

Budući da se ne može osloniti na dokaze temeljem citata, na koje se dokaze pravni sustav može osloniti? Prvo, podijeljeni život s oba roditelja prije nego samo povremeni boravak kod jednog i život s drugim roditeljem, općenito je povezan s boljim ishodom za djecu koja imaju podobne roditelje pune ljubavi i bez povijesti nasilja ili zlostavljanja. Drugo, oba roditelja imaju bitnu ulogu za dobrobit svoje male djece – uloga koja ne bi trebala biti degradirana na drugo mjesto dok djeca ne budu dovoljno

stara za polazak u školu. Treće, oduzimanje roditeljima vrijeme s malom ili predškolskom djecom tijekom noći predstavlja rizik trajnog nanošenja štete ili potpunog prekida njihova odnosa. Sveukupno, ovo znači da bi planovi roditeljstva za djecu bilo koje dobi morali osigurati najveću moguću uključenost oba roditelja u najširem polju aktivnosti i mogućnosti za očuvanje njihove povezanosti.

Linda Nielsen, Ed. D., profesorica je adolescentske i psihologije obrazovanja na Wake Forest Sveučilištu u Winston Salemu u Sjevernoj Karolini. Napisala je pet knjiga i nebrojeno članaka na temu odnosa otac-kćer, s posebnim fokusom na razvedene očeve. Njezine su se recenzije o istraživanjima na temu zajedničkog rezidencijalnog skrbništvu pojavile u nekoliko časopisa i u njezinoj prezentaciji na nacionalnoj konferenciji AFCC (Asociacion of Family and Conciliation Courts) 2012. godine.

Prijevod na hrvatski: Silvija Skanaet & Asenka Kramer

Sva prava pridržava Wisconsin Journal of Family Law (Časopis za obiteljsko pravo savezne države Wisconsin, Državne odvjetničke komore, Odjela za obiteljsko pravo). Dozvola autorice dobijena je temeljem izjave da prijevod služi u edukativne i neprofitne svrhe. Nije dozvoljena prodaja i zarada umnožavanjem i distribucijom ovoga rada.

¹ Fehlberg, B.; Smyth, B.; Maclean, M.; Roberts, C. Caring for Children After Parental Separation: Would Legislation for Shared Parenting Time Help Children? – Skrb o djeci nakon razdvajanja roditelja: Je li bi zakonska odredba o podijeljenom roditeljskom vremenu pomogla djeci? *International Journal of Law, Policy and the Family* 2011, 1-16

² Trinder, L. Shared Residence: A review of Recent Research Evidence – Podijeljeno stanovanje: Pregled novijih znanstvenih dokaza. *Child and family Law Quarterly* 2010, 22, 475-498.

³ Kuehnle, R.; Drozd, R. *Parenting Plan Evaluations: Applied Research for the Family Court – Ocjena Planova roditeljstva: Primijenjeno istraživanje za obiteljski sud*; Oxford University Press: Cambridge, 2012, at 579 (emphasis added)

⁴ Nielsen, L. Shared Parenting After Divorce: A Review of Shared Residential Parenting Research – Podijeljeno roditeljstvo nakon razvoda: Pregled istraživanja o podijeljenom rezidencijalnom roditeljstvu. *Journal of Divorce and Remarriage* 2011, 52, 586-609

⁵ Nielsen, L. Shared Residential Custody: A Recent Research Review – Podijeljeno rezidencijalno skrbništvo: Pregled novijih istraživanja. *American Journal of Family Law* (forthcoming issue) 2013.

⁶ Fabricius, W.; Sokol, K.; Diaz, P.; Braver, S. Parenting Time, Parent Conflict, Parent-Child Relationships and Children's Physical Health – Roditeljsko vrijeme, roditeljski sukob, odnosi roditelj-dijete i fizičko zdravlje djece. U *Parenting Plan Evaluations: Applied Research for the Family Court*; Kuehnle, R., Drozd, R., Urednici.; Oxford

University Press: Cambridge, 2012.

⁷ Solomon, J.; George, L. The Effects on Attachment of Overnight Visitation on Divorced and Separated Families: A Longitudinal Follow Up – Učinci noćenja na privrženost u razvedenim i razdvojenim obiteljima. U *Attachment Disorganization*; Solomon, J. G. L., Ed.; Guilford: New York, 1999.

⁸ Solomon, J. An Attachment Theory Framework for Planning Infant and Toddler Visitation in Never Married and Divorced Families – Okvir teorije privrženosti za planiranje posjeta beba i male djece roditelja koji nisu međusobno bili u braku i razvedenih. U *Handbook of Divorce and Custody*; Gunsberg, L., Hymowitz, P., Urednici.; Analytic Press: Hillsdale, NJ, 2012.

⁹ Pruett, M.; Insabellla, G.; Gustafson, K. Collaborative Divorce Project – Projekt kolaborativnog razvoda. *Family Court Review* 2005, 43, 38-51.

¹⁰ McIntosc, J.; Smyth, B.; Kelaher, M.; Wells, Y. L. C. Post separation parenting arrangements: outcomes for infants and children – Organizacija roditeljstva nakon razdvajanja roditelja: ishodi za bebe i djecu. 2010. Sydney, Australia, Australian Government Report.

¹¹ Nielsen, L. Shared Residential Custody: A Recent Research Review – Podijeljeno rezidencijalno skrbništvo: Pregled novijih istraživanja. *American Journal of Family Law* (forthcoming issue), 2013.

¹² Parkinson, P.; Cashmore, J. Parenting Arrangements for Young children: Messages for Research – Organizacija roditeljstva za malu djecu: Poruke za istraživanje. *Australian Journal of Family Law* 2011, 25, 236-257.

¹³ Lamb, M. Critical Analysis of Research on Parenting Plans and Children's Well-Being – Kriitička analiza istraživanja Planova roditeljstva i dobrobiti djece. U *Parenting Plan Evaluations: Applied Research for the Family Court*; Kuehnle, K., Drozd L., Eds.; Oxford University Press: New York, 2012.

¹⁴ Warshak, R. Securing children's best interests while resisting the lure of simple solutions – Osiguranje najboljih interesa djeteta uz opiranje zavodljivosti jednostavnih rješenja. May, 2012. Haifa, Israel, Conference: Parenting in the exes of practice and the law.

¹⁵ Zirkel, K. Custody and Placement of Infants and Toddlers: Towards a Synthesis of Recent Research – Skrbništvo i odluke o bebama i maloj djeci: Prema sintezi novijih istraživanja. *Wisconsin Journal of Family Law* 2012, 32, 1-4

¹⁶ Newland, L.; Freeman, H.; Coyle, D. *Emerging Topics on Father Attachment – Teme u nastajanju, o privrženosti očevima*; Routledge: New York, 2011.

¹⁷ Lamb, M. *The Role of the Father in Child Development – Uloga oca u razvoju djeteta*; Wiley: NY, 2010.

¹⁸ Ludolph, P.; Dale, M. Attachment in Child Custody: An Additive Factor, Not a Determinative One – Privrženost u skrbništvu nad djecom: Dodatni, a ne presudni čimbenik. *Family Law Quarterly* 2012, forthcoming issue.

¹⁹ Gelles, R. Violence in the Family: A Review of Research in the Seventies – Nasilje u obitelji: Pregled istraživanja 1970-tih. *Journal of Marriage and Family* 1980, 42, 873-885.